

οικοδόμημα τοῦτο ἦν χριστιανικόν, εἴτε μοναστήριον εἴτε ἐκκλησία. Ὅλον δὲ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ Βάδη Μούσα εἶναι πλήρες ἀπειραρίθμων μνημείων, συγκειμένων ἐκ τάφων, οἰκιῶν, ναῶν, θριαμβευτικῶν ἀψίδων, ὧν ἕκαστον ἔχει ἀπαράμιλλον πρωτοτυπίαν. Ὁ καλλιτέχνης Δαβ. Ροβέρτος (Roberts), ὁ τὴν κοιλάδα τοῦ Μωϋσέως τῷ 1836 ἐπισκεψάμενος, ἀποφαίνεται περὶ τῶν ἐν αὐτῇ μνημείων τὰ ἑξῆς: «Ἄφ' οὗ εἶδον τὰς ἐν Αἰγύπτῳ Θηβας, οὐδέποτε ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ εὑρεθῶσιν ἕτερα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος ἀσυγκρίτως ἐκείνων ὑπέρτερα. Ἐν Βάδη Μούσα ἀπαντῶμεν ὀλόκληρον κοιλάδα καλλιτεχνικῶν μνημείων· ἐν δὲ ταῖς λαβυρινθώδεσι ταύτης διόδοις ἀδιακόπως ἐμφανίζονται νέαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς ὠραιότητες, αἵτινες, ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τῶν περικυκλούντων αὐτὴν ὀρέων ἀρχόμεναι, τελευτῶσιν εἰς τὰς κορυφὰς αὐτῶν ἐνταῦθα τὰ πάντα εἰσι πλήρη μεγαλοπρεπεστάτων καὶ ὠραιωτάτων μνημείων, διεγειρόντων θαυμασμὸν καὶ ἐκπληξιν». Τὸ χρῶμα τοῦ λίθου, ἐξ οὗ σύγκεινται τὰ μνημεῖα τοῦ Βάδη Μούσα, ἀποτελεῖ ἐν τῶν κυριωτέρων αὐτῶν χαρακτηριστικῶν· τὸ χρῶμα τοῦτο εἶναι ἐρυθρὸν, οὐχὶ ὁμῶς νεκρὸν καὶ μονότονον ἐρυθρὸν· ἀπειρος ποικιλία λαμπρῶν καὶ ζωνρῶν χρωμάτων, ἀπὸ τοῦ βαθέος πορφυροῦ μέχρι τοῦ ἰλαροῦ ροδόχρους, κυματίζουσα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν καὶ διαποικιλλομένη καὶ ὑπὸ φλεβῶν ὠχρῶν καὶ λευκῶν, ἐπενεργοῦσιν ἀνεκφράστως ἐπὶ τῆς καλαισθησίας τοῦ θεατοῦ». «Εἶναι ἀδύνατον, λέγουσιν οἱ Ἄγγλοι περιηγηταὶ Ἴρβυ καὶ Μάγγλης (Irby, Mangley), νὰ παρυστήσῃ τις εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἀπαράμιλλον ἐντύπωσιν, ἣν προξενοῦσιν εἰς τὸν θεατὴν οἱ βράχοι τοῦ Βάδη Μούσα, οἵτινές εἰσι κεχρωματισμένοι μὲ τὰ ὠραιότερα χρώματα, καὶ τῶν ὁποίων αἱ μὲν κορυφαὶ παριστῶσιν ἡμῖν τὴν φύσιν μὲθ' ὅλης τῆς ἀγριωτάτης καὶ ῥωμαντικωτάτης αὐτῆς μορφῆς, αἱ δὲ βάσεις εἰσι κατειργασμένα καθ' ὅλην τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν τελειότητα τῆς τέχνης». «Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ταύτης ποικιλίας, λέγει καὶ ὁ Ροβινσὼν, τῆς τὸν θεατὴν ἐκπληττούσης, ἐπικρατοῦσι κυρίως δύο ἀρχιτεκτονικοὶ ῥυθμοί, ὁ Αἰγυπτιακὸς καὶ ὁ Ἑλληνορωμαϊκός. Ὁ πρῶτος ἐμφανίζεται ἰδίως ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν μετώπων τῶν μνημείων, ἅτινα ἀναμιμνήσκουσι τὰ μεγαλοπρεπῆ προπύλαια τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Θηβῶν· οἱ κλασικώτεροι ὁμῶς ῥυθμοί, ὁ τῆς Ἑλλάδος δηλ. καὶ ὁ τῆς Ῥώμης, ἀπαντῶνται ἐν ταῖς στήλαις καὶ τοῖς ἄλλοις κοσμήμασι καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κυριωτέροις μνημείοις· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα βλέπομεν ὑπερβολικὸν καλλωπισμὸν, ὅπερ ἐμφαίνει ἐποχὴν ἀπομακρυσμένην ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς φύσεως. Ἡ συγκέντρωσις δ' αὐτῆ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ῥυθμῶν

ἀποδεικνύει ἐποχὴν ῥωμαϊκῆς ἐπιρροῆς καὶ ἐπομένως ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας· αὕτη δὲ, ὡς γινώσκουμεν, ἤρξατο κατὰ τὸν καιρὸν περίπου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν περίοδον ἀποδοτέον τὴν τε ἀρχιτεκτονικὴν τέχνην καὶ τὰ κυριώτερα ἐνταῦθα μνημεῖα, τὰ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκπληξιν τοῦ περιηγητοῦ διεγείροντα».

Τὰ ἀνωτέρω μνημεῖα τοῦ σημερινοῦ Βάδη Μούσα, ὧν μέρος μόνον λίαν ἀτελῶς περιεγράψαμεν, ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἄλλοτε περίφημον πρωτεύουσαν τῶν Ναβαταίων, ἀπογόνων ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσμαήλ, ΒΕΤΡΑΝ. Ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναγινώσκουμεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ἀμασίας ἐπάταξε τοὺς υἱοὺς Ἐδῶα καὶ ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν αὐτῶν Πέτραν (α)· ὁ δὲ Στράβων, λόγον ποιούμενος περὶ τῶν ἐπὶ Αὐγούστου Ναβαταίων, περιγράφει τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν ὡς ἑξῆς: «Μητρόπολις δὲ Ναβαταίων ἐστὶν ἡ Πέτρα καλουμένη· καίτι καὶ ἐπὶ χωρίου τῆλλα ὀμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου, κύκλῳ δὲ πέτρῃ φρουρουμένου, τὰ μὲν ἐκτὸς κρηνοῦ ἀποτόμου, τὰ δ' ἐντὸς πηγὰς ἀφθόνους ἔχοντος εἰς τε ὑδρείαν καὶ κηπίαν» (β). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Πέτρα ἦν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἐμπορικῶν σταθμῶν διὰ τὰ ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενα προϊόντα. Ὁ φιλόσοφος Ἀθηνόδωρος, ὁ τοῦ Στράβωνος φίλος, διέτριψεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἱκανὸν καιρὸν, καὶ διηγείται ὅτι ἐν ταύτῃ κατοκοῦν πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι. Ἐν καιρῷ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ Πέτρα ἦν ἡ πρωτεύουσα τῆς Πετραίας Ἀραβίας, οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτῆς ἔφερον τὸ ὄνομα Ἀρέθας, περὶ ἐνὸς τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἐν τῇ Β'. πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ὑπέκυψε καὶ αὕτη, ἐπὶ Τραϊανοῦ, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων. Κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα ἡ Πέτρα ἐκκλησιαστικῶς ἦν ἡ Μητροπολιτικὴ ἔδρα τῆς τρίτης Παλαιστίνης, ἀλλὰ τὸν Ζ'. αἰῶνα, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μωάμεθ, αἵφνης ἡ πόλις Πέτρα γίνεται ἄφικτος, ἡ δὲ Μητρόπολις τῆς τρίτης Παλαιστίνης μετετέθη εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ὀρέων Μωάβ πόλιν Κάρακ.

ΤΟΜΙΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΣΑ, KUSTENDJÉ

I

Ἀποικία τῶν Μιλησίων (γ) πόλις πικράλιος καὶ ἐμπορικὴ τῆς Βουλγαρίας, κειμένη μεταξὺ τοῦ στο-

(α) Δ'. Βασιλ. 14, 7.— (β) Στραβ. 15, 4, 21.

(γ) Ὁ Ἡρόδ. ὀνομάζει αὐτὴν Ἰστρίαν. Βιβλ. Β', 33. Ὁρα καὶ Παγδ. τόμ. 1Ε' σελ. 386. Σ. Π.

μίου τοῦ Δουναβέως καὶ τῆς Θάρας καὶ ἀπέχουσα ἐξ ἀμφοτέρων ὀγδοήκοντα ναυτικά μίλια.

Πολλὰ καὶ διάφορα ἀναφέρουσιν οἱ ἀρχαῖοι διὰ τὸ ὄνομα καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν τοποθεσίαν τῆς πόλεως τούτης· ἀλλὰ καὶ αὕτη καὶ ἐκεῖνο ἐγνώσθησαν σήμερον μετὰ τὰς διαφόρους ἀνασκαφὰς τῆς ἀγγλικῆς ἐταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου.

Τὸ ὄνομα *Τόμις* ἀγνοεῖται πόθεν κυρίως ἐτυμολογᾶται, ἂν καὶ ἀγγλικὸν ἀρχαιολογικὸν λεξικὸν λέγει, ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Κωνστάντιος Θείων νὰ κόψῃ τὰς σχέσεις μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς παραθρῆκινούσης τὰς συμβουλάς αὐτοῦ θυγατρὸς, τὸ ὁποῖον τῇ εἶχε παραχωρήσει ὡς προῖκα, ὠνόμασε τὴν πρωτεύουσάν του Κωνσταντίαν *Τόμιδα*.

Ὅπως δὴ ποτε οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ Τόμις ἔκειτο εἰς τὸ χωρίον τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον Ἀναντολκιογοῦ, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Κωνσταντίας, λανθάνονται, διότι πρῶτον, εἰς τὸ μέρος αὐτὸ δὲν φαίνεται κανὲν σημεῖον ἀρχαιότητος· δεύτερον, διότι οἱ Ἕλληες ἐξέλεγον πάντοτε διὰ τὰς ἀποικίας των μέρη παράλια· τρίτον, ὅτι τὸ κλίμα τοῦ Ἀναντολκιογοῦ εἶνε νοσηρότατον ἔνεκα τῆς παρακειμένης λίμνης, καὶ τελευταῖον, εἰς τὴν Κωνσταντίαν αὐτὴν παρετηροῦντο σημεῖα ἀρχαιότητος καὶ πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ ἐταιρία τὰς ἀνασκαφὰς τῆς καθὼς π. χ. φαίνεται καὶ τὸ μέγα τεῖχος τοῦ Τραϊανοῦ, τὸ ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ παραδουναβίου χωρίου τοῦ ὀνομαζομένου, ἄλλοτε μὲν Μπογὰς-κιογοῦ, σήμερον δ' Ἐσερναβόδα, δέκα ὥρας ἀπέχοντος, ὅπου ἐνοῦται ὁ Δούναβις μετὰ τῆς Μαύρης Θαλάσσης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Πρὸς τούτοις, πᾶσαι αἱ παρατιθέμεναι ἐπιγραφαὶ τὰς ὁποίας μόνος μου ἀντέγραψα, φέρουσι τὸ ὄνομα Τόμις. Εὗρέθησαν δὲ αὗται, ἄλλαι μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἄλλαι ἐντετειχισμέναι εἰς τὸ τεῖχος.

Ἡ πόλις κατὰ τὸ φαινόμενον κατεστράφη πολυτάκις, καὶ τοῦτο δῆλον γίνεταί ἐκ τῶν διαφόρων κτιρίων καὶ ἀγαλμάτων τῶν ἀνευρεθέντων εἰς ἀρκετὸν βάθος κατὰ τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς τῆς Ἐταιρίας. Ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων εὗρέθη καὶ λουτρόν κατασκευῆς ῥωμαϊκῆς, τοῦ ὁποίου μόνον ταῖχοι τινὲς καὶ χωρίσματα διεσώθησαν, ἐκ πλατέων πλίνθων μετ' ἀσβέστου. Εὗρέθη δὲ ὀπισθεν τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ ἀπέχει πενήκοντα βήματα τοῦ σημερινοῦ λιμένος, εἴκοσι δὲ μόνον τοῦ παλαιοῦ. Προσέτι ἀνεκαλύφθη καὶ γυναικεῖον ἀγαλμα ὀλόκληρον, τὸ ὁποῖον ὁ διευθυντὴς τῆς Ἐταιρίας Μπέκερ ἀπέστειλεν εἰς Ἀγγλίαν· ἀλλὰ ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου ἀπωλέσθη μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο ἀγαλμα. Τέλος ἀνεκαλύφθησαν διάφορα ἀγαλμάτια τετραυσιμένα, τῶν ὁποίων τινὰ ἰατροὶς τις Ἰταλὸς ὀνόματι Λορεντσιόνης ἔχει μέχρι τῆς σήμερον πρὸς στολισμὸν τῆς οἰκίας του.

Πάμπολλα εἶνε τὰ εὗρεθέντα χάλκινα νομίσματα, τὰ δὲ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ ὀλίγα τὸν ἀριθμὸν.

Ἡ Ἐταιρία δυστυχῶς μισομένη τὸ παράδειγμα τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν κυρίως τῆς Τόμιδος, μετεχειρίσθη ὅλα σχεδὸν τὰ μετ' ἐπιγραφῶν σπουδαίων μάρμαρα εἰς κτίριά της καὶ μόνον ὀλίγας ἀπαντᾷ τις σήμερον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ.

Ἡ πόλις ἐκτεινομένη ἐντὸς τῆς θαλάσσης περίπου ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, σχηματίζει γλῶσσαν. Ἐπὶ Ῥωμαίων εἶχε πρὸς τὸ ὀπισθεν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἡμικύκλιον τεῖχος λιθοκτιστον, ἔχον πλάτος ἑξ βημάτων· εἰς δ' ἐκάστην ἀπόστασιν ἐπὶ τῶν βημάτων ὑπῆρχον προπύργια ἡμιστρόγγυλα· πρὸς δυσμὰς ἐπροχώρει μέχρι τῆς Θαλάσσης, τοῦθ' ὕπερ καὶ σήμερον διακρίνεται· αἱ περισσώτεραι ἐπιγραφαὶ εὗρέθησαν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ τείχους, καὶ τινὰ μάλιστα μάρμαρα πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος αὐτοῦ ἐχρησίμευσαν, ὡς φαίνεται, εἰς ναὸν τινὰ ἐκεῖ που πλησίον ὑπάρχοντα.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑλικὸν ὄλον τοῦ τείχους αὐτοῦ μετεχειρίσθη ἡ Ἐταιρία εἰς τὰς ἐργασίας της.

Δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς βορρᾶν τῆς Κωνσταντίας, πλησίον τοῦ λόφου τοῦ λεγομένου παρὰ τῶν ἐγγωρίων Ἀθράτ-τεπέ, ἢ Ἀθρέτ-τουβιοῦ, εὗρίσκετο πρὸ τινος ἐπὶ λοφίσκου ὁ τάφος τοῦ ποιητοῦ Ὀβιδίου, συγκεῖμενος ἀπὸ τρεῖς πλάκας οὐχὶ ἐκ μάρμαρου· τούτων αἱ δύο καθέτως κεῖμεναι ἀπετέλουν τὰς πλευράς, ἡ δὲ τρίτη ὀριζοντεῖως ἐκάλυπτε τὸ οὕτω κενὸν σχηματιζόμενον, ὥστε ἠδύνατό τις εὐκόλως νὰ εἰσέλθῃ· ἀλλ' οὔτε ἐπιγραφὴν τινὰ ἤθελεν ἰδεῖ, οὔτε ἄλλο σημεῖον· πρὸ ὀλίγου ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες, φρονῶ δὲ ὅτι μετὰ τινὰ καιρὸν ἔθε ἐξαλειφθῆ ἐντελῶς πᾶν εἰρεπίον τοῦ τάφου.

II

Σήμερον ἡ Τόμις ὀνομάζεται παρὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων *Κωνσταντία*, παρὰ δὲ τῶν Εὐρωπαϊῶν *Kustendjè*, καὶ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν *Κιοστέντζε*, καὶ ὄχι *Kustendjè*, ὡς ἀξιοὶ ὁ Κ. Βρετὸς.

Κατὰ τὸ λέγειν τῶν γερόντων αὐτῆς κατοίκων, ὄλων Ὀθωμανῶν, εἶχε καθ' ὀλοκληρίαν καταστραφῆ τὸ ἔτος 1828 παρὰ τῶν Ῥώσων, καὶ τὸ 1854 παρὰ τῶν Μπασιμπουζούκιδων πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Γαλλικὸς στρατὸς, ὅστις οὐκ ὀλίγην ὑπέστη ζημίαν ἐκ τῆς χολέρας καὶ κατὰ διαφόρους συμπλοκάς μετὰ τῶν Ῥώσων, καὶ μάλιστα εἰς τὸ χωρίον τὸ ὀθωμανιστὶ Παλλάξ καλούμενον, ὄνομα ἑλληνικὸν φαινόμενον. Δὲν ἔχει δὲ σήμερον οὔτε περιτείχισμα, οὔτε κανὲν φρούριον· μόνον πρὸς τὸ μέρος τῆς στερεᾶς ὑψοῦνται πολλοὶ λοφίσκοι, οἵτινες τὴν ὑπερήσπιζον κατὰ τῶν Ῥώσων τὸ 1828. Τοιοῦτους λοφίσκους ἔχει

καὶ ἡ Μαγκάλια, κατασκευασθέντας παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ φαινομένους σήμερον φυσικωτάτους.

Ἡ Κωνσταντσα, ἄμικ τοῦ σιδηροδρόμου τελειωθέντος, ἤρχιζε ν' ἀμιάζη πάλιν. Συνέβρευσαν εἰς αὐτὴν πανταχόθεν διαφόρων εἰδῶν ἄνθρωποι, καὶ εἰς διάστημα ἕξ μόνον ἐτῶν ἔγεινε μία τῶν ὠραιοτέρων πόλεων τῆς Τουρκίας· εἶνε μὲν μικρὰ, ἀλλὰ ἔχει δρόμους εὐθεῖς καὶ πλατεῖς λιθοστρώτους μὲ πέτρας πολλὰς ἐκ τοῦ τείχους τοῦ Τραϊανου, καὶ φωτιζομένους μὲ πετρέλαιον· ἕνεκα τοῦ σφοδροῦ ὁμοῦ ἀνέμου οἱ φανοὶ πολλάκις πίπτουσιν. Ἀλλὰ τοῦτο ἀποδοθήτω εἰς τὴν ἀμέλειαν τῆς τοπικῆς ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν κακὴν κατασκευὴν αὐτῶν, δι' οὗς ἄδρους πληρώνου φόρους οἱ κάτοικοι· ἔχει κτίρια ἀρκετὰ, μεγάλα καὶ ὠραία, ὅλα σχεδὸν ἑλληνικά.

Ἵδατα πόσιμα δυστυχῶς ἐλλείπουσι, καὶ μόνον ἐν φρέσιν εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς πόλεως ὀπισθεν τοῦ ἐργοστασίου τῆς Ἐταιρίας, τοῦ ὁποίου τὸ ὕδωρ καὶ τοὶ γλυφὸν, εἶναι ὁμοῦ ὠφελιμώτατον· ἀντλοῦνται δὲ καθ' ἑκάστην ἕξ αὐτοῦ 30,000 ὀκάδες ὕδατος. Εἰς ἀπόστημα μιᾶς ὥρας ὑπάρχει καὶ γλυκὺ, ἀλλ' ὁμοῦ βλαβερόν.

Ὁ λιμὴν εἶνε πολὺ μικρὸς ἀναλόγως τοῦ ἐμπορίου· ἐν καιρῷ χειμῶνος ὅτε ὁ ἀνεμὸς εἶνε ἐναντίας, οὔτε παντήκοντα μεγάλα πλοῖα εἶνε δυνατόν νὰ μένωσιν ἐκεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ· τὸ σφάλμα πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν Ἐταιρίαν, ἥτις πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα ἔπραξε· νομίζω δὲ ὅτι ἕνεκα τῆς ἀμελείας τῆς ὁ λιμὴν οὗτος ποτὲ δὲν θ' ἀποπερατωθῆ.

Τὰ πλοῖα, πλησιάζοντα εἰς τὴν ἀποβάθραν φορτώνουσι μὲ μεγάλην εὐκολίαν, τὰ δ' ἐμπορεύματα φθάνουσι μὲ ἀμάρξας, αἵτινες εἶνε τόσον ὀλίγοι ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, ὥστε καθ' ἑκάστην μεγαλείτεραι δυσκολίαι ἀναφύονται. Ἐλλείπουσι πρὸς τοῦτοις καὶ πολλὰ ἄλλα μέσα διευκολύνσεως τῶν ἐμπόρων.

Οἱ πρῶτοι εἰς τὴν νεόδμητον πόλιν ὀρχομένους ἐμποροὶ ἰδιοκτῆται καταστηματάρχαι εἶνε Ἕλληνας· αὐτοὶ ἕνεκαίνισαν καὶ τὸν σιδηροδρόμον, πρῶτοι μετενεγκόντες δι' αὐτοῦ τὰ γεννήματά των. Καὶ τὰ εὐπρεπίζοντα δὲ τὴν μικρὰν καὶ ὠραίαν πόλιν κτίρια εἶνε ἑλληνικά, Ἕλληνας δ' εἶνε καὶ οἱ μεγαλείτεροι ἐμποροὶ, βιομήχανοι καὶ κτηματῆαι. Ὁ λιμὴν πλήρης εἶνε πάντοτε πλοίων ἑλληνικῶν, ὑπερβαίνοντων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Ἡ μικρὰ ἑλληνικὴ κοινότης ἐφρόντισεν ἐγκαίρως καὶ δι' ἀνέγερσιν ναοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια μόλις ἐφέτος ἐτελείωσαν. Μίλλει δὲ νὰ κτίσῃ μετὰ ταῦτα καὶ ἑλληνικὴν σχολὴν, ἀναγκαιοτάτην πρὸ πάντων εἰς κοινωνίαν εὐρισκομένην εἰς μέρος διαφιλονεικούμενον παρ' ἄλλων ἐθνῶν. Πάντα τὰ ἀξιεπαίνα ταῦτα καὶ ἐθνικὰ ἔργα γίνονται διὰ συνδρομῶν τῶν ἐκεῖ

καὶ ἀλλαχοῦ ὁμογενῶν, ἔτι δὲ καὶ τινῶν ἀλλοεθνῶν.

Αἱ συνδρομαὶ αὗται ἐσυνάχθησαν παρὰ τοῦ ἐνταῦθα ἱερέως Φιλίππου τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας, ὅστις περιηγήθη ἐπὶ τούτου σχεδὸν ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπὶ τέλους ἠθέλησε νὰ ὀνομαθῆ καὶ ἰδιοκτῆτης τῆς Ἐκκλησίας.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ.

Διοικεῖται δὲ ἡ Κωνσταντσα παρ' ἑνὸς Μουδέρου ὑποκειμένου εἰς τὸν Πασσάν τῆς Τούτσας.

ἔχει δικαστήρια α'. τὸ ἀνώτατον συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διοικητοῦ, β'. τὸ ἰδαρέ, γ'. τὸ τῆς ἀνακρίσεως καὶ δ'. τὸ τοῦ ἐμπορίου, πάντα μικτὰ ἐξ Ὀθωμανῶν καὶ χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς Πύλης, ὑπερτερούντων ὁμοῦ πάντοτε τῶν πρώτων. Σημειωτέον δὲ ὅτι δικαζομένου Ὀθωμανοῦ μετὰ χριστιανοῦ, σπανίως κερδίζει ὁ τελευταῖος καὶ πλήρες δίκαιον ἂν ἔχη.

Φρουρεῖται δὲ μόνον ὑπὸ 20—30 ζαπτιέδων ἱππέων καὶ πεζῶν, οἵτινες ἐκτελοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρέη κλητήρων· ἐνίοτε μόνον στέλλεται ἀπόσπασμα τακτικοῦ ἱππικοῦ πρὸς καταδίωξιν τῶν ληστῶν.

Οἱ ἱππεῖς ἐκτελοῦσι χρέη χωροφυλάκων καὶ ταχυδρομῶν πρὸς ἀποστολὴν ἐπισήμων ἐγγράφων, διότι δὲν ὑπάρχουσι τακτικὰ ταχυδρομεῖα. Τὴν νύκτα ἐξέρχονται δύο περίπολοι ἐκ δέκα ζαπτιέδων μεθ' ἑνὸς λοχίου ἢ δεκανέως, ἐνίοτε δὲ μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ· ἀλλ' ἀντὶ νὰ περιφέρωνται εἰσέρχονται εἰς τὰ καφενεῖα.

ἔχει δὲ κατοίκους περὶ τὰς 7,000 ⁽¹⁾ τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι εἶνε οἱ ἐκ τῆς Κριμαίας ἐλθόντες Τάρταροι, οἱ δὲ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ, Ἕλληνας, Ἀγγλοὶ, Γερμανοὶ, Ἴταλοὶ, Βούλγαροι, Ἀρμένιοι, Βοεμοὶ, Γάλλοι, Ἀραβες. ἔχει μίαν ἐκκλησίαν ἑλληνικὴν, καὶ μίαν καθολικὴν ἐντὸς μικρᾶς τινος οἰκίας, ἐν τζαμίον παλαιὸν καὶ ἐν νέον εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Ταρτάρων.

ἔχει προξενικὸν πρεκτορεῖον ἑλληνικόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει καμμίαν ἰσχὺν ἀναλόγως τῶν πολλῶν ὑπηκόων καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῶν. Καθ' ἡμᾶς ἔπρεπεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔχη ὑποπροξενεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ διευθύνεται ὑπ' ἀνδρὸς ἱκανοῦ καὶ δραστηρίου, διότι πολλὰ συμβαίνουσιν ἀδική-

(1) Ὁ κύριος Παπαδόπουλος Βρεττὸς λέγει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Βουλγαρίας, ὅτι περιηγούμενος εἰς τὰ μέρη αὐτὰ κατὰ τὸ 1852 εὗρεν εἰς τὴν Κωνσταντσα 3000 κατοίκων καὶ μάλιστα 100 χριστιανούς ὀρθοδόξους μετερχομένους τὸ ἐμπόριον. Ἐγὼ καλῶς πληροφορηθεὶς δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οὔτε 30 χριστιανοὶ ὑπῆρχον, Τούρκοι δὲ 300—600. Τοῦτο δὲ δύναται τις νὰ συμπεράνη καὶ ἐκ τῶν σημερινῶν κατοίκων, οἵτινες εἶνε μόνον 7000, ἐνῶ ἡ πόλις εἰκοσάπλασις κηρύχθη ἔκτοτε ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν κ.τ.λ.

ματτα εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους· ἔχει πρὸς τούτοις προξενικά πρακτορεῖα Γαλλικόν, Ἀγγλικόν, Αὐστριακόν καὶ τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας.

Τὸ κλίμα εἶναι ὑγιέστατον, διότι ἡ πόλις κεῖται εἰς ὑψηλὴν θέσιν, πέραξ ἔχουσα τὴν θάλασσαν, ὁ ἀὴρ καθαρώτατος καὶ διερκῆς· ἔρχονται δὲ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Μολδοβλαχίας διὰ τὰ θαλάσσια λουτρά. Ἐξοχὰς οὐδόλως ἔχει ἔνεκα τοῦ ὀκνηροῦ τῶν κατοίκων, ἐκτὸς τριῶν ἀμπέλων μὲ τρεῖς δένδρα, ἀλλ' οὐδὲ κῆποι ὑπάρχοσσι καὶ δὲν ἤθελον ὑπάρχει διόλου, ἂν δὲν ἤρχοντο Βούλγαροί τινες νὰ καλλιεργήσωσι μερικὸς διὰ λαχανικὰ πλησίον τῆς λίμνης.

Τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς αἱ διασκεδάσεις γίνονται ἔξω, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως, εἰς τὴν λίμνην τὴν λεγομένην Σούτ-γκιολου (λίμνη γάλακτος). Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὑπάρχει νησίδιον δενδρόφυτον, εἰς δὲ τὴν ὄχθην εἰς νερόμυλος καὶ περὶ τὰ εἴκοσι δένδρα δίδοντα μικρὰν σκιὰν εὐάρεστον εἰς τοὺς συνερχομένους.

Προϊόντα ἔχει σίτον ἄφθονον, κριθὴν, κέγγρον καὶ ἄλλους δημητριακοὺς καρπούς· εἰάν βρέξῃ τὴν ἀνοιξὶν γίνονται καὶ ἄφθονοὶ ὑδροπέπονες καὶ πέπονες.

Ἐν Κωνσταντῶν, τῆ 6 Αὐγούστου 1866.

(Ἔπεται διάφοροι ἐπιγραφαί.)

Χ. Ε. ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΟΓΛΟΥΣ.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΝΟΙΚΤΟΜΜΑΤΗΣ ΤΥΦΛΟΣ. Τυφλὸς τις ἀξιοσημείωτον περιουσίαν χρηματικὴν ἀποκτήσας, παρέχων αὐτὴν εἰς τὴν ἄκραν τοίχου κειμένου

πρὸ τῆς οἰκίας του· συνείθιζε δὲ νὰ ἐπισκέπτηται αὐτὴν συχνάκις ἵνα βεβαιουῖται περὶ τῆς ἀκεραιότητός της καὶ νὰ προσθέτῃ τὰς μικρὰς του οικονομίας. Γείτων τις ἀνακαλύψας τὴν πρακτικὰ θήκην ἐσπερίσθη τὰ χρήματα. Ὁ δὲ τυφλὸς, κατανοήσας ταχέως ὅτι ἐκλάπη ὁ θησαυρὸς του καὶ ὑποπτευθεὶς ὅτι ὁ γείτων του ἦτον ὁ κλέπτης, ἀπεφάσισε νὰ βεβαιωθῇ πρῶτον περὶ τούτου καὶ, εἰ δυνατόν, νὰ τὸν ἀπατήσῃ. Ἐπορεύθη λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γείτωνος καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἤλθε νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν του περὶ σπουδαίου τινὸς ἀντικειμένου. — Καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ ἕτερος, τί ἐπιθυμεῖς; — Εἶχον τοποθετήσῃ εἰς ἀσφαλῆ θέσιν χρηματικὸν τι ποσόν, ὅπερ οὐδεμίαν μέχρι τοῦδε μοὶ παρέσχευ ὠφέλειαν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλαβον πρὸ μικροῦ σημαντικὴν κληρονομίαν, εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν ποῦ καλλίτερον νὰ θέσω τὸ ποσὸν τοῦτο, νὰ τὸ βάλω ὁμοῦ μὲ τὸ ἄλλο, ἢ νὰ τὸ καταθέσω ὅλον ὁμοῦ εἰς τὰ δημόσια κεφάλαια, ὅπως μοὶ παρέχῃ καὶ μικρὰν τινα ἀπολαυτὴν. Ὁ γείτων συνεβούλευσεν αὐτὸν ἄνευ δισταγμοῦ νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ τὰ χρήματά του εἰς τὰ δημόσια κεφάλαια, ἅπερ ἦσαν ἄστατα καὶ ἀβέβαια, ἀλλὰ νὰ τὰ θέσῃ μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἐκεῖνο μέρος. Ἄμα δὲ ἀναχωρήσας τοῦ τυφλοῦ, ἐπανεφάρου ὁ γείτων τὸ ἀρχιερεθὲν ποσὸν εἰς τὴν θέσιν του, σκοπῶν νὰ κερδήσῃ ἀμφοτέρω. Ἀλλ' ὁ τυφλὸς, ὅστις προσεδόκα τὸ τοιοῦτον ἀποτελεσμα, ἔλαβε τὰ χρήματά του, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπισκέψατο τὸν ἀφιλοκερδῆ γείτονα τοῦ ἐρωτήσας αὐτὸν ποῖον τῶν δύο ἐνόμιζε μᾶλλον ἀνοικτοματῆν.

Ι. Σ. ΚΡΑΣΣΑΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΠΑΝΔΩΡΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΙΗ' ΕΤΟΣ.

—•••••

Κ. Παπαρήγόπουλος καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου.

Α. Πάλλης " " "

Διομήδης Κυριακοῦ " " "

Ξ. Λάνδερρ " " "

Ι. Παρθάνογλου Ὑψηλῆς " " "

ΙΙ. Βράϊλας Ἀρμένιος.

Ἄγγελος Βλάχος.

Γ. Γ. Παπαδόπουλος.

Albert Dumont, μέλος τῆς Γαλλ. σχολῆς.

Παῦλος Λάμπρος.

Ν. Κατραμῆς ἀρχιμανδρίτης ἐν Νεαπόλει.

Ι. Σακελίωv Σχολάρχης ἐν Πάτρῳ.

Σ. Λογιωτατίδης.

Θ. Καροῦσης.

Ι. Καρασούσης.

Ι. Α. Ρωμανός.

Ἐμ. Γαλιάνης.

Ἄθ. Πατρίδης.

Μ. Μουστοξύδης.

Ι. Δεκιγάλλης ἰατρός.

Π. Ἀραβαντινός ἐν Ἠπειρῳ.

Βλάσιος Σκερδέλης Σχολάρχης ἐν Φιλιππουπόλει.

Ι. Λάτρης.

Σ. Ν. Αραγούσης.

Ν. Γ. Πολίτης.

Ἐμ. Μαρούτζης ἐν Σορίῳ.

Δημ. Ι. Δ. Ροδοκανάκης ἐν Ἀγγλίῳ.

Κυπριανός ἐν Κύπρῳ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΗ' ΤΟΜΟΥ.

Ὁ Διευθυντὴς Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.